

КОНЦЕПЦІЯ ВИХОВНОЇ РОБОТИ ЗІ ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ДОНЕЦЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Виховна робота, що здійснюється у Донецькому національному медичному університеті (ДНМУ) базується на положеннях: Конституції України (1996р) закону України „Про вищу освіту” (2014 р), положення „Про студентське самоврядування у вищих навчальних закладах” (2007 р.), Статуту Донецького національного медичного університету та інших документах.

Формування національної інтелігенції, сприяння збагаченню й оновленню інтелектуального фонду нації, виховання її духовної еліти – завдання, що стоять перед закладами вищої освіти на одному рівні з підготовкою висококваліфікованих фахівців. Досягнення мети виховання можливе лише за умови комплексного підходу і залучення до цієї роботи всього професорсько-викладацького складу ДНМУ, адміністрації, органів студентського самоврядування та громадських об'єднань студентської молоді.

У зв'язку з цим виникла потреба у переосмисленні усієї системи виховання у Донецькому національному медичному університеті.

Вихідні позиції виховання у ДНМУ наступні:

1. Виховання є серцевиною освітнього процесу, основним завданням в умовах ХХІ століття.
2. ДНМУ розглядається як центр організації виховання і створення відповідного середовища для цього процесу.
3. Виховання спрямовується на створення умов для професійного становлення особистості, її творчого, наукового, фізичного розвитку.
4. Студенти університету є не тільки суб'єктом виховання, вони виступають також і як його активні учасники.
5. Серцевиною демократичного виховання є орган студентського самоврядування, який розглядається як школа формування майбутнього лідера, медичного та фармацевтичного фахівця.

Є очевидним, що від рівня освіченості, розвитку й вихованості сучасної молоді залежатиме науковий, духовний прогрес Української держави, її роль і місце у європейському та світовому співтовариствах. Все це актуалізує проблему національного виховання, яке покликане відроджувати і формувати національні духовні цінності, культуру спеціаліста.

1. Мета виховної роботи

Для кожної професійної категорії здобувачів освіти необхідно враховувати певну специфіку мети виховання. Разом із тим, існує загальний стратегічний підхід до мети виховання, який повинен бути орієнтований на реалізацію національних умов.

Метою виховання здобувачів освіти у Донецькому національному медичному університеті є: формування особистості громадянина України з національною свідомістю, характером, світоглядом та ідеалами на традиціях культури, духовності рідного народу, досягнення високої культури міжнародних взаємин, формування у молоді фізичної досконалості, розумової, моральної, художньо-естетичної, правової, політичної, трудової, екологічної культури.

Основою виховання є:

1. виховання високоморальної, духовно розвиненої і фізично здорової особи – громадянина України, здібної до професійної діяльності й відповідальності за доручену справу;
2. формування навиків творчого ставлення до будь-якого виду діяльності;
3. виховання правової культури: поваги до Конституції, законодавства України, державної символіки, знання та дотримання законів;

4. формування загальнолюдських і етичних цінностей;
5. забезпечення умов для самореалізації студентської молоді відповідно до її здібностей, суспільних та власних інтересів;
6. психологічна підготовка студентської молоді до праці;
7. формування нової зміни інтелігентних, високоосвічених спеціалістів медиків та фармацевтів;
8. формування почуття господаря й господарської відповідальності, підприємливості та ініціативи, підготовка молоді до життя в умовах ринкової економіки;
9. забезпечення повноцінного розвитку студентської молоді, охорона і зміцнення її фізичного, психічного та духовного здоров'я;
10. спонукання здобувачів освіти до активної протидії проявам аморальності, правопорушенням, бездуховності, антигромадській діяльності;
11. стимулювання процесу самопізнання особою своєї суті, прагнення до індивідуального стилю життя і поведінки, особистої стратегії життєдіяльності;
12. максимальне оволодіння здобувача освіти матеріальними і культурними цінностями, науковими і технічними досягненнями, накопиченими людством і українською культурою.

Основна складова в структурі мети виховання покликана забезпечити самореалізацію, самоствердження і самовиховання. Суспільно-громадська складова мети виховання покликана реалізувати процес адаптації, соціалізації особи, її формування і виховання.

2. Завдання виховної роботи

Основне завдання Університету – забезпечення якості підготовки фахівців в умовах дії ринкових механізмів, ускладнення основних структур суспільного життя, які неможливо вирішити без ефективної виховної роботи із здобувачами вищої освіти, без самостійного розвитку здобувачами здібностей, без соціальної самореалізації особи як фахівця, що має вищу освіту. Виховна робота зі здобувачами припускає також сприяння процесу виявлення і розвитку здібностей у них, а також громадянського становлення, пов'язаного з визначенням місця в системі суспільних зв'язків і виробленням активної позиції з основних проблем суспільного життя.

Таким чином, діяльність Університету, з урахуванням його специфіки, умов, ресурсів, методів, форм і засобів повинна сприяти виховному процесу. До завдань ДНМУ належать:

1. цілеспрямована координація навчальної та позанавчальної діяльності здобувачів освіти;
2. стимулювання пізнавальної активності майбутніх фахівців, вироблення у них індивідуального способу життя, поведінки й професійної діяльності;
3. залучення до загальнолюдських норм моралі, національних традицій, кодексу професійної честі і моральних цінностей, розвиток навиків адекватної самооцінки, оцінки результатів своєї діяльності;
4. виховання потреби здобувачів освіти у самовдосконаленні, в освоєнні художніх і наукових досягнень загальнолюдської і національної культур;
5. виховання потреби в здоровому способі життя, зміцненні духовного і фізичного здоров'я;
6. вдосконалення виховної сфери ДНМУ, створення оптимальної моделі її розвитку та реальне забезпечення системи виховання майбутніх фахівців;
7. вдосконалення організації студентського самоврядування;
8. розробка комплексної програми соціальної підтримки здобувачів освіти, співробітників і науково-педагогічних працівників;
9. збереження цілісності навчально-виховного процесу, посилення гуманістичної спрямованості усіх навчальних курсів, подолання пасивності здобувачів освіти на заняттях і в суспільній роботі.

Рішення визначених завдань націлює на виконання наступних умов:

1. проведення науково-обґрунтованої управлінської й організаційної діяльності зі створення інфраструктури виховної роботи;
2. створення ефективної системи виховання, моніторинг та розробка методів, що забезпечують формування і розвиток необхідних якостей особи;
3. створення механізмів, що забезпечують функціонування цілісної системи виховної роботи на факультетах та у коледжі.

3. Методи виховної роботи

Метод виховання – це сукупність засобів і прийомів педагогічного впливу на здобувачів освіти з метою формування у них високих моральних і професійних якостей.

Виховання – це переконання, вплив на свідомість людей у відповідному напрямі. Метод переконання забезпечує, в першу чергу, формування у здобувачів освіти свідомості та переконаності. Переконана людина – це втілення єдності ідеї, відчуття і волі. Для неї характерні стійкі принципи, навички і звички поведінки.

За своєю психологічною структурою переконання – це знання, що змішалися з емоційною сферою і насичені вольовими устремліннями. Саме злиття пізнавальної діяльності здобувача освіти з його відчуттями і волею призводить до того, що запроваджені ідеї внутрішньо сприймаються здобувача освіти, стають сильним спонукачем, ідейним мотивом їх дій. Вони починають визначати всю поведінку людини.

Чільне місце у виховному процесі молоді відіграють вищі навчальні заклади – які є тими центральними установами суспільного прогресу, де сам Університет стає прикладом для здобувачів освіти, втіленням моральних цінностей та засад поведінки, які пропагує.

Найпростішою формою морально-етичного виховання є приклад, який викладач подає здобувача освіти, тобто він є наставником, вихователем для молоді в світі духовності. Це часто бентежить тих викладачів, які вважають своїм основним завданням передачу знань і не звикли бути зразковим носієм морально-етичних чеснот.

Приклад наставника виступає в процесі виховання як важливий метод, що має значний вплив на свідомість, відчуття і волю здобувачів освіти.

Позитивний приклад має значну наочність і переконливість. Він викликає потребу до наслідування, впливає на зростання свідомості, формування необхідних відчуттів і вольових якостей, правильних звичок поведінки. Виховна дія позитивного прикладу ґрунтується на психологічній схильності людей до свідомого наслідування.

Для успішної реалізації можливостей виховання на позитивному прикладі необхідні певні умови:

по-перше, позитивний приклад набуває сили виховного впливу в тому випадку, якщо він органічно пов'язаний із високими якостями особи наставника і виявляється не від випадку до випадку, а постійно;

по-друге, вплив позитивного прикладу тим сильніше, чим глибше студенти усвідомлюють його суспільну цінність, тим він ближчий і доступніший здобувача освіти;

по-третє, наставник повинен бути прикладом для здобувачів освіти рішуче у всьому, від самого елементарного – зовнішнього вигляду і до високих етичних якостей.

Таким чином, зазначений метод виховання включає систему дій на свідомість, відчуття і волю здобувачів освіти особистим прикладом наставника, а також іншими видами позитивного прикладу, які є зразком для наслідування. Цим самим позитивний приклад підсилює метод переконання, додає йому значну дієвість.

Заохочення позитивно впливає не тільки на того, хто його заслужив, але і на весь колектив. Студенти прагнуть сприйняти хороше, наслідувати приклад, досягти таких же успіхів.

Заохочення – ефективний засіб виховання, але використовувати його варто уміло й продумано. Дія заохочень багато в чому залежить від того, наскільки наставники дотримуються педагогічних вимог застосування методу.

Перш за все, заохочення повинне бути обґрунтованим і доцільним. Це означає, що заохочення відіграє позитивну виховну роль у тому випадку, коли здобувач освіти усвідомлює, що він дійсно його заслужив за успіхи в навчанні і активній громадській діяльності. Ніщо так негативно не діє на здобувачів освіти, як невиправдане заохочення, переоцінка заслуг. Незаслужене заохочення знецінює його психологічну дію, підриває авторитет вихователя, виробляє такі негативні якості як лінощі, честолюбство, нечесність.

Потрібно вміло поєднувати моральні і матеріальні види заохочень. Захоплення ж такими заохоченнями, як нагородження цінним подарунком, грошовою премією, знижує значення інших видів заохочення.

У виховному процесі застосовується система взаємопов'язаних методів, тому кожний із них, використаний у поєднанні з іншими, може розглядатися лише як частина цієї єдиної системи.

Зміст і методи виховання обумовлюються, перш за все, характером суспільних відносин, тією метою, яка ставиться перед вихованням.

Методи нерозривно пов'язані з принципами виховання. Принципи обумовлюють методи виховання. Не можна, проте, вважати, що цей зв'язок носить однозначний характер; кожному із принципів відповідає певний метод виховання. Зв'язок цей складний і багатогранний. З одного боку, у кожному методі застосовуються ті або інші прийоми, засоби дії і одночасно реалізуються, більшою чи меншою мірою, вимоги ряду принципів виховання. З іншої – реалізація того або іншого принципу виховання припускає використання сукупності різних методів.

Різноманіття умов, в яких здійснюється формування особи і його якостей, вимагають умілого застосування різних методів. У вихованні особливо недопустимі шаблон, трафарет, якийсь єдиний рецепт. Далеко не завжди метод, що вдало застосований в одному випадку, може дати позитивний результат в іншому, аналогічному випадку. У одній ситуації той або інший метод може мати успіх, а в іншій – не принесе позитивних результатів. Крім того, конкретні успіхи у виховній роботі не можна віднести до одного з будь-якого методу. Потрібно враховувати сукупність усіх використаних методів, прийомів дії.

Творче застосування системи методів виховання здобувачів освіти опирається на глибокі знання суті та значення кожного з них і надає можливість наставникам успішно вирішувати задачі виховної роботи.

4. Основні форми виховної роботи:

1. створення і організація роботи творчих, спортивних, наукових колективів, об'єднань здобувачів освіти, аспірантів і викладачів за інтересами;
2. проведення культурно-масових, фізкультурно-спортивних, науково-просвітницьких заходів, організація дозвілля здобувачів освіти;
3. пропаганда фізичної культури і здорового способу життя;
4. організація роботи з профілактики правопорушень, наркоманії, віл-інфекції, алкоголізму і куріння серед здобувачів освіти;
5. організація громадського і патріотичного виховання здобувачів освіти;
6. виховання в студентській молоді екологічної культури;
7. виховання в студентській молоді деонтологічної культури;
8. сприяння роботі студентських громадських об'єднань, організацій і клубів;
9. інформаційне забезпечення здобувачів освіти, підтримка і розвиток студентських засобів масової інформації;
10. проведення заходів щодо зміцнення і підтримки молоді сім'ї;
11. збереження, розвиток і примноження традицій університету.

Виховна робота зі здобувача освіти Донецького національного медичного університету проводиться за такими **напрямами**:

Інтелектуальне виховання, яке реалізується в ході навчального процесу, а також через проведення різноманітних студентських науково-практичних конференцій, семінарів. При кафедрах університету повинні діяти різноманітні наукові гуртки, секції, де

бажаючі мають змогу реалізувати свої наукові інтереси і поглибити свій професійний рівень.

Моральне виховання - розвиток високої культури між особистих взаємин, формування гуманістичного світогляду, гуманного ставлення до людини, природи, переконань, що проявляються в дотриманні визначених норм поведінки в усіх сферах життєдіяльності, деонтологічних норм. Моральне виховання здійснюється через проведення лекційних курсів, позааудиторної роботи, діяльності усіх викладачів тощо.

Громадянське виховання передбачає формування у майбутніх фахівців лікарів та фармацевтів громадянської самосвідомості, що ґрунтується, на вірі у майбутнє своєї держави, на прихильності до державних інтересів, на почутті громадянської гідності, шанобливого ставлення до української мови, культури, традицій, звичаїв, духовних надбань українського народу.

Політичне виховання спрямоване на формування у студентської молоді політичної культури, що включає розвиток уявлення про механізм політичного процесу, способи досягнення політичної мети, знайомство із політичною діяльністю держави. Воно здійснюється як під час навчального процесу, так і через позааудиторну діяльність.

Правове виховання спрямоване на виховання правової культури студентської молоді та поваги прав і свобод людини і громадянина, розширення знань, застосування на практиці законів держави. Воно здійснюється як під час навчального процесу, так і через поза аудиторну діяльність.

Деонтологічне виховання. Саме деонтологічний підхід до підготовки майбутніх лікарів та фармацевтів забезпечує формування у них норм моралі та етики, оволодіння відповідними вміннями, навичками, усвідомлення морально-етичних цінностей, виховання відповідних рис характеру та спрямованості особистості.

Принципи деонтології – тобто ті вимоги, що висувуються до діяльності медичних працівників та орієнтують їх під час здійснення ним своїх повноважень та виконання обов'язків.

До основних принципів слід віднести:

- пріоритет людини, її прав і свобод;
- законність – при формуванні власних норм поведінки медичний працівник зобов'язаний керуватися нормами, що закріплені у чинному законодавстві;
- гуманізм – тобто ставлення з повагою до конкретної людини з урахуванням тих індивідуальних властивостей, що притаманні лише їй (свого роду вміння поставити себе на місце цієї особи);
- неупередженість – тобто медичний працівник повинен підходити до виконання своїх обов'язків з однаковою відповідальністю незалежно від обставин справи та особи, яка до неї причетна;
- сумлінність – ретельне виконання професійних обов'язків.
- професійно-правова активність – реалізація своєї компетенції у межах правових норм, вміння виявити ініціативу, самостійність, взяти відповідальність на себе, здатність швидко, своєчасно і безпомилково прийняти обґрунтоване рішення.

Трудове виховання передбачає формування творчої активної, працелюбної особистості, яка володіє професійною майстерністю, розвиненими діловими якостями, відчуттями відповідальності, готовності до життєдіяльності в умовах ринкових відносин. Трудове виховання пов'язане з навчальною діяльністю, з участю в роботі наукових гуртків, конференцій, із вивченням додаткових навчальних курсів, участю у конкурсах студентських наукових робіт, проходженні виробничої практики.

Екологічне виховання спрямоване на формування екологічної культури особистості, що регулює взаємовідносини людини та природи і орієнтує людину на збереження та відновлення природи, як середовища проживання всього живого. Здійснюється екологічне виховання через роботу студентського наукового товариства, гуртків, екскурсій, турпоїздки, походи, проведення природоохоронних заходів.

Фізичне виховання – розвиток у здобувачів освіти потреби здорового способу життя як невід'ємного елемента загальної культури особистості, протидія факторам, що негативно впливають на здоров'я колективу, вироблення вмінь самостійного використання методів і форм фізичної культури в трудовій діяльності та під час відпочинку. Фізичне виховання реалізується в процесі всієї життєдіяльності університету: на заняттях з фізкультури, у роботі спеціальних медичних груп та груп лікувальної фізкультури, у роботі спортивних секцій, клубів, у проведенні спортивних змагань, турнірів, турпоходів тощо.

Естетичне виховання передбачає розвиток естетичних почуттів, смаків, поглядів, формування естетичного ставлення до дійсності, творчої активності студентської молоді. Воно здійснюється через лекційні курси, що містять естетичні витоки, а також у процесі роботи гуртків, клубів за інтересами, студій, участі здобувачів освіти у художній самодіяльності, відвідуванні театрів, виставок, музеїв, зустрічей з діячами літератури та мистецтва, а також естетичне оформлення приміщень, чистоту та порядок в університеті.

5. Управління виховним процесом

Структурою виховного відділу в університеті є **Рада з виховної роботи**. До її складу входять: проректор з НП та виховної роботи, заступники деканів з виховної роботи, заступники директора коледжу з виховної роботи, голова профкому, Голова студентського самоврядування. Рада здійснює координацію виховної роботи структурних підрозділів університету і громадських організацій, розробляє пропозиції і рекомендації з вдосконалення виховної роботи, готує нормативну і методичну документацію з організації виховної роботи в університеті тощо. Рада розробляє щорічний план заходів університету, заслуховує звіти про хід виконання планів роботи на факультетах, у групах, у гуртожитках.

Основними завданнями Ради з виховної роботи ДНМУ є:

1. розробка стратегії і координація діяльності виховної роботи у всіх навчальних структурах;
 2. координація діяльності ректорату, адміністрації і громадських організацій у сфері виховної роботи;
 3. узагальнення досвіду виховної роботи в університеті, розробка рекомендацій з його впровадження у практику виховання і вдосконалення системи виховної діяльності;
 4. розробка і підготовка нормативних документів і методичних матеріалів із розвитку виховної роботи;
 5. організація та проведення моніторингу, соціологічних і соціально-психологічних досліджень із виховної роботи;
 6. формування в Університеті органів студентського самоврядування і системи самоуправління в навчально-виховному процесі;
 7. надання цілеспрямованої допомоги в діяльності громадських студентських об'єднань;
 8. організація і проведення культурних, громадських акцій, спортивно-масових заходів;
 9. сприяння в роботі органів студентського самоврядування;
 10. організація інформаційного забезпечення виховної діяльності;
6. Вчена рада університету щорічно заслуховує звіт проректора з науково-педагогічної та виховної роботи, про стан та перспективи виховної роботи серед здобувачів освіти.
7. Проректор з науково-педагогічної та виховної роботи університету має такі обов'язки:
- планує і організовує виховну роботу серед здобувачів освіти університету;
 - координує виховну роботу факультетів, кафедр та підрозділів університету;

- здійснює контроль за станом виховної роботи зі здобувача освіти в університеті;
- розробляє проекти нормативних документів з питань виховної роботи в університеті;
- готує до розгляду на засіданні Вченої ради питання про стан, пріоритетні напрями та перспективи виховної роботи в університеті;
- підзвітний ректорові університету.

8. Декани факультетів здійснюють виховну роботу і несуть персональну відповідальність за стан виховної роботи у відповідних підрозділах.

9. Завідувачі кафедр здійснюють виховну роботу і несуть персональну відповідальність за її стан.

10. Заступники деканів факультетів з виховної роботи:

1. забезпечують реалізацію плану виховного процесу на факультеті, організують і проводять позааудиторну виховну роботу зі здобувача освіти;
2. організують факультетські культурно-масові заходи;
3. координують виховну діяльність підрозділу, наставників академічних груп, органів студентського самоврядування, громадських організацій університету;
4. організують та проводять виховну роботу в гуртожитках, де проживають студенти факультету;
5. залучають до співпраці у вихованні здобувачів освіти державні установи та громадські організації, культурно-освітні заклади, адміністративні органи, відділи внутрішніх справ, медичні та наркологічні служби, тощо;
6. укладають план виховної роботи факультету на навчальний рік і подають для погодження проректору з науково-педагогічної та виховної роботи;
7. звітують про виховну роботу зі здобувача освіти на вченій раді факультету, перед проректором з науково-педагогічної та виховної роботи, ректором університету і виконують їх доручення з питань виховної роботи;
8. подають проректору з науково-педагогічної та виховної роботи звіт про проведену виховну роботу на факультеті (щорічно).
9. Вчені ради факультетів систематично заслуховують питання про стан та перспективи виховної роботи на факультеті, та визначають її зміст на наступний період.

11. Загальне керівництво виховною роботою в університеті здійснює ректор, а її організація покладається на проректора з науково-педагогічної та виховної роботи.

Проректор з НП
та виховної роботи, проф.

Олександр ГЕРАСИМЕНКО

Голова Ради студентського
самоврядування ДНМУ

Денис АНДРІЄВСЬКИЙ